

Primera Carta de San Pablo a TIMOTEO

Saludo

1 ¹Yu, Pablo, Jesucristo yau, apóstol* majū yu āniña. Dios marī carorije wapare canetōrīcū p̄ame marī Quetiupau Jesucristo mena cū yaye quetire cū caquetibujurotjoricu yu āniña. Bairi marī p̄ame Jesucristo mena cariapea catūgoñatutuarā marī ānicōā ninucūña cabero marī cū caátipee jūgori. ²Timoteo, murē ati cartare m̄ quetibuju woajou yu átiya. M̄ p̄ame yu macārē bairo caācū m̄ āniña, yu caquetibujuriquere tūgousari bero yurea bairo Jesucristo mena m̄ catūgoñatutuarije jūgori. Bairi marī Pacu Dios, marī Quetiupau Jesucristo mena caroare m̄ cū jonemoáto. Caroaro āmeo maimasīrīqūē cūārē m̄ cū jonemoáto. Tunu bairoa caroaro yerijōrō ānajē cutaje cūārē cū jonemoáto murē.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³Mai, Macedonia yepapu yu caápáro jūgoye, Efeso macāp̄u murē yu tuarotiwu. Bairo murē topu tuarotiri, atore bairo m̄ nīwū: “Yu yau, Timoteo, ato Efesop̄u m̄ tuawa mai. To Efeso macāña jīcāārā ricaati caquetibujuncūrārē caroaro na m̄

beyowa,” m̄ nīcūwū. ⁴“Tunu bairoa apeye quetibujurique, na nīcūjāā ānana na caátīānajē na cajānagaetie cūārē na quetibujunemoeticōāto tocārōā,” nīwū. “Tiere na catūgousaetiparore bairo ī, na m̄ quetibujūwa ricaati cabueri majārē,” m̄ nīwū. Tie quetibujurique p̄ame āmeo busurique netōrīcārōrē bairo jeto caátie ninucūña. Tie ūnie buerique cañuetie niña. Bairi tie p̄ame tūgoñatutuarique mena nemojāñurō Dios marī cū caátigajūgoriquere tūgousa masīā manio joroque caátie niña.

⁵Mai, yu p̄ame atore bairo bori, tore bairo m̄ yu quetibuju roticūwū to Efeso macāñarē: “Ti macā macāña tocānacāñp̄u caroaro yeri nūrīqūē Dios cū cajorije mena na āmeo maiáto. Caroa wāme na tūgoñarīqūē cuparo. Tunu bairoa cariapea jīcārō tūni ītoricaro mano Dios mena na tūgoñatutuáto,” nī tūgoñajūgowu. ⁶Bairo yu caīquetibujumiatacāārē, jīcāārā to macāña tūgomawijicoayama. Bairo tūgomawijiarī yua, nērē átiri mee tie jetore āmeo busurique netōcōā ninucūñama. ⁷Tunu bairoa Dios camasārē cū caátiroticūrīqūērē cajūgobueri majā majū niganucūñama, na majūā na caátirotirijere

catūgojīatiēna nimirācūā yua. Tunu bairoa, “Jīcārō tūni majū buerā jāā átiya,” caīrā nimirācūā, na cabuerije cūārē tūgomasiētīnucūñama.

⁸Bairāpua marī masīña: Moisés ānacū cū caátiroticūrīqūē caroa cañurījē āno baiya, tie carotigajūgoricarore bairo jīcārō tūni marī caápata. ⁹Bairi tocānacā wāme roticūrīqūē caátianierē marī tūgoñanemoto. Caroaro camasā caátīāni majārē popiye na tāmno joroque na áperiya. Carorā roquere torea bairo átimasīña. Ati wāme rorije caána roquere popiye na tāmno joroque na átiya roticūrīqūē: Roro caasiapairā, roro cababotopairā, cañuena, carorije macāājērē caána, Diore boetiri Dios yaye bueriquere canucūbūgoena, na pacu, na paco cūārē capajīārepairā, aperā capajīārī majā ūnarē popiye na baio joroque caátie niña. ¹⁰Tunu bairoa roro na rupau macāājē mena cañmua o carōmia cūā caátiepairā, cañmua carōmio mena átato ūnorēā, na majūā roro caána, carōmia cūā torea bairo na rupau mena roro caátiepairā, aperā camasārē cajerutinucūrā, caítopairā, aperā, “Caānorē bairo Dios mena jāā iña,” munana Dios cū caññajoro caīrā, na, nipetirore popiye na baio joroque na átimasīña Moisés ānacū cū caroticūrīqūē puame. Bairo puame roque iḡu niña: Nipetiro camasā cañurījē Dios yaye quetibujūrique macāājē nipetirijere caboena popiye na baio joroque ī cūñupī Dios tie roticūrīqūērē marī niñcūjāā ānana mena. Roro na caátianierē na masīáto ī, tiere cūñupī Dios. ¹¹Yu yau, atie caroa cañurījē buerique puame Dios yaye macāājē queti camasārē cū canetōrīqūē queti majū niña. Bairi Dios puame nocārō cañuu majū ānirī tie cū yaye quetire yu quetibuju rotijowī nipetiro camasārē.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹²Marī Quetiupau, Jesucristo puame nocārō tūgoñatutuariquere yu jowī, cū carotirore bairo yu átio joroque ī. Bairo yu átiri, cū yaye quetire yu quetibuju roticūwī. Bairo tiere tūgoñarī yu puame butiro, “Yu mena mu ñumajucōāña,” cū ñi basapeonucūña yua. ¹³Tūgoñijate mai, cajūgoyepure Jesucristo yaye macāājērē roro ñi boyetiepenucūwū. Bairo roro ī boyetieperi yua, cū yaye quetire catūgousarā cūārē roro popiye na baio joroque na yu átiepenucūwū. Bairo caácu yu caānimiatacūārē, Dios puame butiro ñiñamaiñupī. Mai, yu puame Jesucristore camasīēcū majū yu āmū. Torecu, roro yu caátaje cūārē, “Carorije āno,” ñi masīēpū mai. ¹⁴Bairo nocārō majū yure caññamai ānirī, nocārō paio cū yaye macāājē caroare yu jowī. Bairo yu jorī, cū mena jīcārō tūni tūgoñatutuamasīrīqūē cūārē yu jowī. Tunu bairoa Jesucristo jūgori Diore nocārō marī camaimasīnucūrījē cūārē yu jowī.

¹⁵Apeyera atie Jesucristo yaye queti yu caquetibujūpee caānorē bairo cariape niña. Tiere nipetiro camasā ati umurecōo macāāna na camasīpee niña: Jesucristo puame ati umurecōopure asúpi, nipetiro roro na caátie wapa cabuicunarē na netōū acú. Mai, yu roque roro majū, carorije yu caátaje jūgori cawapacucu majū yu ānimiwū aperā netōjāñurō. ¹⁶Tore bairo roro majū carorije cawapacucu yu caāno jūgori, Dios puame butiro ñiñamaiñupī. Tore bairo ñiñamaiñupī Dios, cū macū Jesucristo puame nipetirije camasā mena cū caátigarijere yu mena jūgori cū caátie iñomasīparore bairo ī. Torecu, yu puame yua, aperā carorije caátipairā cūā yu cabairijere

masírí, Jesucristore tũgousari yeri capetietie na cacũgojĩatipeere í, tore bairo yu ámi Dios. ¹⁷Bairi yu yau Timoteo, qũiroari cũ marĩ basapeoto Diore: iBairi marĩ Quetiupau Rey majũrẽ cũ catutuarije tocãnacã rũmua to ãnicõã ninucũáto! To petieticõãto marĩ Quetiupau cañicõãninucũũ yaye. iDi rũmu ãno cariaecu, cañĩabõcamácũ, jĩcãũã Dios caãcũ tocãnacã rũmua cũ ãnicõã ninucũáto! Bairoa to baiáto.

¹⁸⁻¹⁹Timoteo, yu yau, yu macũrẽ bairo caãcũ, atiere mu yu átiroticũña. Tiere caroaro tũgopeoya: Caroaro tũgoñatuarique mena camasãrẽ na jũgoátĩãña. Caroa macããjẽrẽ tũgoñarĩqũẽcusa. Tirũmũpũ macããna marĩ yarã Dios cũ camasĩrõ jũgori, mũ, caroaro mu caátipeere na caĩjũgoyeticũricãrõrẽ bairo caroaro jeto áticõãña. Jesucristo mena tocãnacã rũmua tũgoñatutuacõã ninucũña. Aperã jĩcããrã Jesucristo cũ carotirore bairo jĩcãrõ tũni átimasĩtĩrĩ, cũ mena na catũgoñatutuarijere jãnacõãñupã. ²⁰Tore bairo tãmuõũpã Himeneo, apeĩ Alejandro mena. Roro Diore na cabotiorije jũgori tore bairo baiyupa. Bairi narẽ yu puame na masacatiáto í, “Mai, wãtĩ narẽ roro cũ caátigaro cãrõ roro na cũ áticõãmarõ,” ñi cũwũ. Tocãrõã yua, Diore roro qũĩ boyetiepeetigarãma.

Instrucciones sobre la oración

2 ¹Yu yau, apeyera atore bairo mu yu átirotiya ñubueri majã mena: Mujãã puame nipetiro ati mũrecõo macããna cabopacarãrẽ Diopure na jẽnibojanucũña. Butioro Diore cũ jẽniña, nipetiro ati mũrecõo macããnarẽ cũ cañĩmainemoparore bairo írã. Bairo cũ mujãã cajẽnirĩjẽrẽ caroaro mujãã cũ cayũbojarije jũgori tocãnacã rũmua, “Jãã mena mu

ñumajũcõãña,” qũĩ basapeonucũña. ²Marĩ caãni yepa quetiuparã cũãrẽ Diopure butioro na jẽnibojarotiya. Tunu bairoa caroaro marĩ caãnipeere carotimasĩrã cũãrẽ butioro Diopure na jẽnibojaya. Bairo Diopure marĩ cajẽnibojaya, ñe ñnie mano mũsanirõ yerijõrõ marĩ ãnicõãgarã marĩ Quetiuparã mena yua. Bairo caroaro marĩ caãmata, Dios cũãrẽ cũ nucũbũgori cũ caborore bairo jeto tocãnacã wãmerẽ marĩ átiãnimasĩgarã. ³Tore bairo marĩ caátĩãnie ñujãñũña. Bairo marĩ caátĩãnierẽ Dios marĩrẽ canetõpau cũã caroaro ñãjeso jãñũñami. ⁴Dios puame nipetiro ati mũrecõo macããna na carorije wapare na canetõpetiro boyami. Bairo bori, nipetiro cariape macããjẽ cũ yaye quetibũjũriquerẽ marĩ camasĩrõ boyami. ⁵Merẽ marĩ masĩña: Jĩcãũã ñiñami Dios. Tunu bairoa caũmu jĩcãũã ñiñami nipetiro ati mũrecõo macããnarẽ Dios mena caroaro na ãnimasĩõ joroque caãcu. Cũã, Jesucristo wãmecũtiyami. ⁶Mai, Jesucristo puame ñnotaricaro mano cũ majũã yucũpãĩpũ papuatucorĩ riayupĩ, marĩ carorije wapare nipetiro marĩ netõmasĩõ joroque í. Bairi tie quetire ãmerẽ yua, cũ caquetibũjũgarica yũtea caetaro marĩ masĩõũ átiyami. ⁷Cũ puame yure cũ yaye quetire caquetibũjũbojau, cũ yau apõstol* majũ yu cũwĩ. Bairo yu cũrĩ yua, cũ yaye queti tũgoñatutuarique macããjẽ, cariape quetire yu quetibũjũ rotijowĩ nipetiro judío majã caãmerãrẽ. Atie mujãã yu caĩrĩjẽ cariape ñiña. Dios cũ majũpua yu quetibũjũ roticũwĩ. Mujããrẽ ñitoetiya tie mena.

⁸Bairi yu yau, nipetiro caũmua ñubueri majã Diopure na jẽniáto noo na caãnipauũ cãrõ. Caroarã na yeripũ ãnirĩ Dios cũ cañãjoro na wãmorĩ

mena ñumugōrī cū na basapeoáto. Tunu bairoa na majū ámeo asiari, roro ámeo busurique netōpairique mano Diore na basapeoáto.

⁹Tunu apeyera carōmia cūā caroaro ñucūbugorique mena na jutii jāñaáto. Caroaro ñucūbugoroa, baibotioricaro mano na ānajē cūparo. Carōmia na rupaure wāmagarā, netōñucārō majū na wāmageaticōáto. Na poa cūārē netōñucārī wāme majū na wugapeoeticōáto. Oro, o perla* wēērī ūnie mena na busa epeeticōáto. Jutii cawapapaca ūnie cūārē netōrō na jāñagaeticōáto carōmia. ¹⁰Caroaro carōmia na cajāñarīqūē cutie jūgori nipetiro camasā narē na camasīparo ūnorēā, caroaro na caátīānie jūgori pñame roque, “Dios yarā rōmirī cañurā niñama,” camasā na na caī ĩñapee pñame ñuña.

¹¹Tunu bairoa carōmia busuricaro mano caroaro ñucūbugorique mena na tūgoáto ñubueri majā quetiuparā na caquetibujurijere. Na busurotieticōāña mujāā caneñarōpñure carōmiarē. ¹²Carōmia pñame nipetiro camasā na caneñarōpñu na cūā na caquetibujujūgoro yu boetiya. Tunu bairoa caūmua netōrō carōmia na cabairo yu boetiya. Busuecoa, na caquetibujuro carōmio cō catūgocōāno yu boya mujāā caneñanucūrōpñure.

¹³Merē marī masīña caānijūgoropñ cabairiquere: Dios caānijūgoro caūmurē cū qūēnojūgoyupi Adán marī ñicū ānacūrē. Carōmio meerē qūēnojūgoyupi. Adárē qūēnorī beropñ roque, carōmio Evare cō qūēnoñupī Dios. ¹⁴Tunu bairoa Adán mee roro itoecojūgoyupi wātīrē. Carōmio, Eva roque wātīrē roro itoecorī carorije macāājērē tāmuo jūgoyupo. ¹⁵Bairo cō caītoecoro bero, roro popiye catāmuopao Dios cū cacūrīcō nimiocūā,

nipetirije carōmio cō caátipee Dios cū cacūrīqūērē cō caátipeyoata, roro cō caátaje wapare netōmasīgomo. Tunu bairoa caroaro ñucūbugoro Dios mena tūgoñatutuari, caroaro ámeo mairī camasārē cō cajuátinemoata, cō netōgumi Dios. Caroarā, ñe ūnie na rupaure carorije wapa cūgoena na caānimasiata, na netōgumi Dios carōmiarē.

Cómo deben ser los dirigentes

3 ¹Timoteo, apeyera ni jīcāū ūcū caūmu, “Ñubueri majārē cajūgobuei majū yu ānigaya,” cariape cū yeripū cū caītūgoñaata, ñujāñuña. Tie tūgoñarīqūē yu caquetibujurorea bairo cariape niña. Caroa paarique niña. ²Bairāpñua, caroarā camasā cañurā jīcārō tūni caāna jetore, na ūna jūgobueri majārē na marī boya. Tocānacāpñua jīcāo jeto canñmocunārē na marī boya. Tunu bairoa caroaro ānajē cutajere masīrī majā, ñucūbugoricarā ūnarē na marī boya. Apero macāāna etari majā cūārē cotericaro mano caroaro mena na bocārī na ya wiipñ caqūēnomasirā ūnarē na marī boya. Tunu bairoa ñubueri majā cūārē caroaro uwiricaro mano caquetibujū āmoqūē masīrīcārārē na marī boya. ³Caeticūmupairā, caāmeoqūēpairā ūnarē na marī boetiya. Caroarā cañurā, canucūbujarā, dinero cūārē butiro majū caīroena ūnarē na marī boya. ⁴Tunu bairoa na ñumo, na pūnaa jīcā wii macāānarē caroaro cajūgoāni ĩñanñuñe masīrārē marī boya. Bairo cajūgoānimasirā ānirī na pūnaa cūārē caroaro beyorī carorije iēna, ñucūbugori majā, masīyujurā cajūgoāna ūnarē na marī boya. ⁵Na ñumo, na pūnaa jīcā wii macāānarē caroaro na cajūgo

ānimasētīcōāta, ¿dope bairo caroaro jīcārō tūni Dios ya poa macāanarē na qūēnomasībujiocuti? Na ūna caroaro qūēnomasīēnama. Bairi na ūnarē marī boetiya. ⁶Toreca yu ya, Timoteo, ñubueri majā quetiupau caānipau ūcū pñame Jesucristore cawāma tūgousajūgou ūcū mee cū āmarō. Yoaro merē Jesucristore camasinetōricū ūcūrē beserotiya. Jesucristore cawāma tūgojūgou cū caāmata, ape watoara roro tūgoñarīqūē wasoari, Diore cababotioüre bairo tuabujioumi. Tore bairo roro tūgoñarīqūē wasoari, wātī cūā roro cawapa cūgoure bairo tuajūgoyupi. ⁷Bairi ñubueri majārē cajūgobuenucūpau pñame ñubueri majā, bairi ñubueri majā mee cūā na canucūbugou ūcūrē marī boya. Bairo ñubueri majā mee cūā na caīroaena na caāmata, nipetiro camasā na busūpai cotebujiorāma. Bairo na busūpai coteri yua, wātī cū carotiro jūgori rori wāme na itoepebujiorāma Dios yayere caboena pñame.

Cómo deben ser los diáconos

⁸Torea bairo caroarārē na marī boya ñubueri majārē cajuáti majā diáconoa* cūārē. Camasā cañurā, aperā camasā na canucūbugorā, roriye caībusuena ūnarē marī boya. Eticūmu pairique ūnierē caboena, roro camasārē átiri cawapata painucūrā ūna cūārē na marī boetiya. ⁹Cariape macāājē Dios āmerē marī cū camasīōrijērē caroaro catūgousarā, ricaati roro catūgoñarīqūē cūperārē na marī boya. Tie cariape macāājē quetirea marī cūā marī tūgousanucūña. ¹⁰Bairāpua, ñubueri majārē cajuáti majārē bairo na cajāāparo jūgoye, jīcā wāmerē na átīcōñarotiya, na capaamasīrijērē na ñāgarā. Cabero yua, caroaro ñe ūnie rusaeto jīcārō tūni na caātijātīmasiata,

tocārōā ñubueri majārē cajuáti majā diáconorē bairo na jōña.

¹¹Torea bairo na numoa cūā caroaro na caāñajēcuto ñuña. Camasā na canucūbugorā carorije ocayojaye busūpairique ūnie mána na āmarō na numoa cūā. Tunu bairoa nucūbugorā nipetiro na cabusuri wāmerēā bairo jīcārō tūni caāna ūna rōmirī na āmarō.

¹²Jīcāū diácono caāñigau pñame jīcāō cū canumocuto ñuña. Cū numo, cū pūnaa jīcā wii macāāna cūārē caroaro cajūgoāni ñānūñje masī ūcū ñuñami diácono cajāāpau pñame. ¹³Bairi noa ūna ñubueri majārē cajuáti majā diáconoa caroaro camasā mena capaamasīrā pñame nipetiro camasārē na itroecomasiñāma. Bairo caroaro camasā na na caīroaro jūgori diáconoa cūā tūgoña uwiricarō mano nemojāñurō Jesucristo yaye queti, cū mena tūgoñatutuariquere na quetibujū masīgarāma.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴Yu ya, Timoteo, baipta tāmuriā merē ñiñau águ. Bairi atiere cajūgoye mu yu quetibujū woajoya. ¹⁵Ape watoara tāmuriā mu tūpūre yu caetatimaepata, merē nipetiro Dios ya poa macāāna caroaro na caātiānimasīpee ūnierē mu camasīparore bairo ī, mu yu quetibujū woajoya. Bairi mu pñame merē tiere camasī ānirī ñubueri majā quetiuparā caāniparārē mu majūā na mu besemasīgu. Merē mu masīña: Dios caānicōāninucūū ya poa macāāna cū yaye cariape macāājē quetire itroari nemojāñurō camasārē caquetibujūnetōcōā ninucūrā majū ñiñāma. ¹⁶Cariape merē pūgani cārō tūgoñarīcārō mano atore bairo marī masīña. Camasā na camasīētājē Dios

yaye buerique nocārō caānimajūrījē niña:

Jesucristo ati yepapure etau,
marirē bairo ati rupau mena
ñajāwasoari etayupi.

Bairo ati rupau nimicūā, Espiritu
Santo mena cayericucu ānirī
ñe ūnie cawapa cūgoecu majū
tuayupi Dios cū cañajoro.

Bairo cū caño tunu ūmurecōo
macāāna Dios cū caqūēnorīcārā
āngelea* majārē cajuátiecoricu
majū āñupī.

Bairi tie quetire catūgousaricarā
tocānacā camasā poari na
quetibujuyupa tie quetire.

Tie quetire tūgori nipetiropu ati
ūmurecōo macāāna jīcāārā
cariape tūgousayupa camasā.

Tunu bairoa Jesucristore Dios
puame cū neásupī cū ya pau
nocārō caroaro caānopu tunu.

Merē atiere cariape marī masiña.
Cabugoro macājē quetibujurique mee
niña.

Los que se apartarán de la fe

4 ¹Timoteo, apeyera atore bairo
cariapea marī masiñāmi Espiritu
Santo. Ati ūmurecōo caānitusari
yutea caño jīcāārā camasā tocārōā
Jesucristore cū tūgousajānarī cū mena
tūgoñatutua jānagarāma. Caītopairā,
wātī yeri pūna jūgori ricaati na
caquetibujurije mena caquetibujurā
puamerē na tūgousajūgogarāma.

²Camasā puame na, catūgomasīēna,
caītopairārē na tūgousagarāma. Na
ūnarē na caātiānarijēpu nicōāña
roro na caātiānigarije. Bairi di
rūmu ūno carorijere jutiricarō mano
ītoagarāma camasārē caītopairi majā
yua. ³Na, caītopairā puame wāmo
jīyarotietinucūñama camasārē. Tunu
bairoa ūgarique cūārē jīcā wāmerī

ūgarotietinucūñama. Dios yarā,
cariape quetire camasīrā nipetiri wāme
ūgarique na caugapee cū cacūrīqūērē
ūgarā, “Jāā mena mu ñujāñuña,” írī
na caugamasīrījē caānimitacūārē,
tore bairo ī quetibujunucūñama
caītopairā. ⁴Nipetiri wāme ūgarique
Dios cū cacūrīqūē caroa jeto niña.
Bairi nipetirije ūgariquere teena,
“Dios, jāā mena mu ñujāñuña,” írī
marī caugaata, ñujāñuña. ⁵Dios
cū caīquetibujucūrīcārōrēā bairo
marī caugapee ūgariquere marī
cajēnipeorije jūgori caroa cañurijē
majū tuacōāña.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶Atie nipetirije mu yu
caquetibujurijere caroaro jīcārō tūni
to macāānarē na mu caquetibujuaa,
caroaro cariape Jesucristo cū
carotirore bairo caācu majū mu
tuagu. Tunu bairoa caroa macāājē
quetire jānaecūā, nemojāñurō Dios
mena tūgoñatutuanemorīqūērē mu
caātiānimasī jūgoata, caroaro cariape
Jesucristo cū carotirore caācu majū mu
tuagu.

⁷Mu roque Timoteo quetibujurique
carorije catūgomasīā manie macājējērē
tūgopeoeticōāña. Tocānacā rūmua
Dios cū caborore bairo mu caātiānipee
caño cārōrē átinemojūgoyecuti ānajē
jetore átiāninucūña. ⁸Marī rupaure
qūēnorā, tocānacā rūmua maijūgorique
mena marī caqūēnoāninucūrījē
ñujāñuña. Caroarā marī rupau mena
catiñurā nigarā, tocānacā rūmua
usawācārīqūē cañurijē niña bairopua.
Bairo tie cañurijē caānimitacūārē,
tie netōjāñurō cañurijē niña tocānacā
rūmua Dios cū caborore bairo átiānajē
caño cārō átinemo jūgoyecuticōānajē
roque. Nipetiro marī rupaure ñujāñuña
tore bairo átaje. Ati ūmurecōore marī

cacatiāno ūno marī juátore bairo ñujāñuña tore bairo átaje. Tunu bairoa ati rupaure marī cariaro beropu cūārē caroaro Dios cū caborore bairo marī caátaje jūgori cañurā ñe ūnie cawapa cūgoena marī tuao joroque átiya.

⁹Atie yu caquetibujuriye cañorē bairo cariape Jesucristo yaye queti majū niña. Tiera nipetiro camasā ati ũmurecío macāāna caroaro cariape na catūgousapee niña. ¹⁰Tore bairo cariape nipetiro na catūgousaparore bairo irā, tutuaro paari popiye marī tāmnonucūña. Marī puame tocānacā rūmua caānicōā ninucūñ Dios mena marī catūgoñatutuacōānipeere marī cūgojūgowu. Cū puame nipetiro ati ũmurecío macāānarē canetōpau majū niñami. Tore bairo netōjāñurō cū canetomasīpee niña marī cū mena catūgoñatutuanucūrā roquere.

¹¹Atie nipetirijere na átirotiri, caroaro na mū quetibujūwa Timoteo to macāāna camasārē. ¹²Yu yaɯ, cawāmaɯ mū āniña mai. Bairo cawāmaɯ mū caānie jūgori camasā murē na ññateetio joroque caroaro átiānajē cusa. Atore bairo puame caātiānipau mū āniña: Caroa wāme mū caátiere na caññacōmasīparore bairo caroa wāmea busūriquecusa. Caroaro nucūbugoroa átiānajēcusa. Caroaro camasārē na mairī, na juátinemoña. Dios mena tūgoñatutuari ñe ūnie wapa cūgoecu caroaro camasārē mū caquetibujurore bairo caroaro mū yeri mena átiānajēcusa. Bairo mū caātiāmata, murē busupairicaro ũnorēā, caroaro mū caātiānierē ññacōrī na cūā caroaro átiānajē cutigarāma mū mena yua. ¹³Bairī yu yaɯ, Timoteo, to mū caānopu yu caetaparo jūgoye tocānacā rūmua neñanucūrī Dios yaye woaturique macāājērē na quetibujucōā ninucūña ñubueri majārē. Marī yarā to

macāāna catūgousari majā nemojāñurō Dios yaye macāājērē na masinemo joroque tocānacā rūmua cariape na quetibujucōā ninucūña. ¹⁴Caroa wāme mū caátimasīpee Dios mū cū cajoriquere átiāni jānaeticōāña camasā mena. Mai, ñubueri majā quetiuparā cabutoa camasīrī majā puame Dios cū camasīōrījē jūgori di wāme caroaro camasā mena mū caātiānipeere mū uparotirā, na wāmorī mena mū rupa buire ñigāpeowā. Tiera mū puame masiriticūētīcōāña.

¹⁵Bairī mū puame atie nipetirijere yu caquetibujuriye caroaro nipetiro mū catūgojāitiro cārō tūgopeoya. Tore bairo caroaro jīcārō tūni mū caātiānimasīata, “Timoteo roque caroaro jīcārō tūni Dios yaye macāājērē nemojāñurō átiānijūgoyami,” irī miñagarāma nipetiro camasā.

¹⁶Caroaro tūgoñamasīña mū caātiānierē. Aperārē mū caquetibujuriye cūārē caroaro tūgoñamasīrī na quetibujuya. Nipetiro tocānacā wāme mū caātiānierē jīcārō tūni áticōā ninucūña. Tore bairo caroaro mū caātiānimasīata, mū majū cūā mū carorije wapare mū netōmasīcōāgu. Mū cabuerijere catūgousari majā cūā murēā bairo netōmasījītigarāma.

Cómo portarse con los creyentes

5 ¹Apeyera, Timoteo, cabucu camasīrī majōcu cūārē tutuaro mena cū quetibujeticōāña. Caroaro nucūbugorique mena puame roque, mū pacure bairo cū beyoya. Cawāmarā cūārē mū bairārē bairo caroaro na ññaña. ²Cabutoa rōmirī cūārē mū pacore mū canucūbugoparorea bairo nucūbugorique mena na ññaña. Cawāmarā carōmia cūārē roro tūgoñarīqūē mano mū bairārē bairo caroaro nucūbugorique mena na ññaña.

³Tunu apeyera cawapearā rōmirirē noa ūna narē cajuána na camanicōata, m̄ roque na juátinemoña ñubueri majā mena. ⁴Apeo cawapeao capūnaacuco, o capārāmerācuco ninucūñamo. Cō ūcō p̄amerē cō pūnaa, o cō pārāmerā roque caānijūgoro cōrē na cajuátimasípee niña. Na, cawimarā na caāno, na pacua narē caroaro na cabutoriquere merē masiñama. Torena, na cūā jīcāū pūnaa na pacua mena na caátipeere caátiparā ūna ānirī caroaro na na juátinemoáto na pacoa cawapearā rōmirirē. Tere bairo na pacua narē mairī, na na cajuátatorea bairo na cūā na na cajuáto ñujāñuña na pacoare. Tere Dios cūā ññajesoññuñami. ⁵Baiop̄a jīcāo cariapea camanap̄u mácō cawapeao jīcāo majūā catuao p̄ame Dios mena jeto tūgoñatutuariquere macānucūñamo. Bairo Dios jetore tūgoñamacārī yua, m̄m̄reco, ñami butioro cū jēni āninucūñamo. ⁶Aperā cawapearā rōmirī p̄ame caroaro átiāmerīnucūñama. Na rupau caborore bairo butioro carorije macāājērē ōgaripeapai nucūñama. Na ūna cayerī mánarē bairo Diore camasiēna niñama. Na ūna rōmirirē dopēirā na juátia mano. ⁷Atie yu caátitotirije nipetirijere na quetibujuya to macāāna m̄ yarā ñubueri majārē. Tore bairo caroaro na m̄ quetibujwa to macāāna ñubueri majā caāna na caátimasípeere na caátīānīparore bairo ī, tocānacā r̄m̄ua yua. ⁸Noa ūna na yarārē na cajuátipeere caátigaena cañuena niñama. Bairo caāna ānirī, netōjāñurō na paco, o na ñicō ūcōrē na cajuátigaeticōata roque, Dios mena tūgoñatutuariquere caboenarē bairo majū tuacōāñama. Bairo Diore camasiēna netōjāñurō cañuena majū caāna niñama na ūna.

⁹Apeyera cawapearā rōmirī wāmerē m̄ cawoaturī pūrōp̄ure cabutoa rōmirī majū jetore na woatuya. Sesenta cūmarī bui jeto cacūmarī cūgorārē na woatuya. Tunu bairoa jīcāūā camanap̄u cūtimirīcārārē na woatuya ñubueri majārē cajuátinēmparā cawapearā rōmirirē. ¹⁰Ati wāme ūnie caroare cō caátie jūgori camasā na camasiō ūcōrē cō woatuya: Caroaro cō pūnaarē cabutiomasirīcō, aperā etari majā cūārē caroaro caīroarico, o tūgousari majārē nucūbugori na ruporire cacoserico, cabopacarā cūārē caroaro cajuátinemorico ūcōrē cō borotiya ñubueri majārē cajuátipaore. Tore bairo nipetiri wāme caroa macāājērē caátimasīpetigaricarā ūnarē na m̄ woatuwa ti pūrōp̄ure.

¹¹Bairi aperā cawapearā rōmirī carocajāñurī cacūma cūgorārē na m̄ woatuepa ti pūrō cawapearā wāme catusari pūrōp̄ure. Na ūna p̄ame na rupau caborore bairo átigari, Cristore* cū tūgousa jānacōānucūñama. Bairo Jesucristore tūgousajānarī yua, manap̄u bonemonucūñama tunu. ¹²Bairo na camanap̄u borije jūgori, “Jāā cūā, jāā cairōrē bairo jāā juátigarā ñubueri majārē,” na caicūriqūērē bairo na caáperie wapa pairo cawapa cūgorā tuabujiorāma. ¹³Tunu bairoa aperā ya wiirire tocānacā wiip̄ua jāārī, boyetiepe ñesēānucūñama. Bairo wiiri jetore caññañesēārā ānirī yua, cateeyepairā capaagaena rōmirī tuanucūñama. Paaetaje jeto meerē bainucūñama. Ape wiip̄u átī, roro busupainucūñama. Bairo busupairi yua, roro tocānacā wāme busuriquere ricaati jeto quetibujñucūñama. Camasā marī cabusuetie cabugoro macāājē ūnierē butioro ocayoja ñesēānucūñama carōmia cawapearā cawāmarā rōmirī caāna. Na ūnarē boetirotiya ñubueri

majārē cajuátiparārē. ¹⁴Torena, cawāmarā rōmirī cawapearā caāna yoaro mee na manapū cuparo. Bairo manapū cutiri yua, na pūnaa cuparo. Na pūnaa pacoa na āmarō. Aperā na pesua roro na caátiere ñnarī, roro na na busupaio joroque carorije macāājē jetore na átiāmericōáto. ¹⁵¡Tame! Merē jicāārā cawapearā rōmirī Jesucristore cū aweyorārē bairo cū yaye quetire tūgousagaetiayama. Wātī cū caborore bairo jeto átiāninucūñama. Tiere tūgoñarī yu yapapuajāñuña.

¹⁶Bairi apeyera jicā wii macāācō, Diore catūgousao caācō cō ya wiire cawapearā rōmirī na caāmata, narē cō cajuátinemopee majū niña. Ñubueri majā puame popiye na na cajuáperiparore bairo iō, cō majūā cō ya wii caāna cawapearā rōmirīrē cō quēnoáto. Bairo cō caátimasíata yua, ñubueri majā puame cawapearā rōmirī cariapea noa ũna narē cajuána cacūgoena jetore na juátimasīgarāma.

¹⁷Timoteo, apeyera, to macāāna ñubueri majā na quetiuparā cabutoa caroaro jicārō tūni cajūgoānimasīrārē butioro na na iroáto. Tore bairo netōjāñurō na iroáto Dios yaye macāājē jetore quetibujuri cabueāninucūrī majā roquere. Ñubueri majā caroaro jicārō tūni na na wapatiáto na quetiuparā quetibujuri majārē na capaarije wapa. ¹⁸Torea bairo ī quetibujuya Dios ya tutipū na cawoaturique cūā: “Wecu trigore” cawāīāmejoreire cū risero jiyabiatīcōāña. Cū caātiwērījērē cū cūā cū ũgaáto,” ī woatuyupa ti tutipū. Tunu bairoa aperopū atore bairo ī woatuyupa: “Ni ũcū paari majōcū caācū cū capaarije wapa wapatamasīñami,” ī quetibujū woatuyupa. Torena, tore bairo caroaro na wapatiáto na caquetibujurije wapa na quetiuparārē ñubueri majā nipetiro.

¹⁹Timoteo, apeyera, cabutoa camasīrī majārē jicāū ũcū roro cū caībusujāata, caānorē bairo cū tūgoeticōāña. Puğarā, o itiarā ũna roro na caátajere cañnarīcārā ānirī caānorē bairo jicārō tūni na caībusujāata roque, cariape na tūgoya.

²⁰Aperā ñubueri majā mena macāāna jicāārā carorije macāājērē caātiāninucūpairā puamerā tutuaro mena na mū quetibujūwa nipetiro ñubueri majā na catūgoropū. Bairo narē mū caquetibujū ñnorījērē tūgori, na cūā narē ñnacōrī roro na caáperiparore bairo ī, tore bairo na mū quetibujūwa.

²¹Yu yañ, Timoteo, atiere mū yu átirotiya, Dios, Jesucristo, bairi ángelea majā cañurā cū cabesericarā cūā na caññajoro: Atie yu caátiroticūrījē nipetirijere na átiroticōā ninucūña, ni ũcūrē ññabesericaro mano. Apei mū bapa ũcū majū caācū cūārē nipetiro jicārō tūnia na átiroticōā ninucūña.

²²Caroaro camasā na caātiānierē mū camasīēpata, ni jicāū ũcūrē cū ruoia ñigāpeoeticōāña Dios cū caññojoro mū wāmorī mena. Bairo mū caápata, mū cūā carorije macāājē na caātiānierē bairo caācu mū tuabujioū. Bairi nipetiro carorije macāājē átiānajērē di rūmū ápeia nicōāña.

²³Apeyera, Timoteo, mū puame paaro pūnirīquē mena mū rianucūña. Torecu, baipua oco jetore mū etiepa. Ape watoara ũse oco cūārē peeto ũno, jicāñipū jeto mū etinucūwā, butioro murē capaaro pūnietiparore bairo ī.

²⁴Apeyera tunu camasā jicāārā roro na caátiere nipetiro marī ññanucūña, marī Quetiupau roro popiye na cū caátiparo jūgoyepua mai. Aperā puamerā yasioropū roro na caátie jūgori marī ññatinucūña. Catusari

rūmϣu roquere nipetiro camasā roro na caātiānajērē marī īnapeticōāgarā. ²⁵Torea bairo camasā caroa macāājē na caātiāninucūrījē cūārē nipetiro caroaro marī īnapeticōānucūña. Bairopϣa jīcā wāme caroaro na caátaje marī caīñaetaje caāmata, caberopϣ marī īnapeyocōāgarā.

6 ¹Apeyera tunu, noa ūna paacoteri majārē bairo caāna na quetiuparārē caroaro cariape nϣcūbϣorique mena na na īroáto. Bairo caroaro átiānajērē na caátiamata, ni jīcāū ūcū marī Quetiupau Dios ya wāmerē busupaetigūmi. Tunu bairoa marī yaye, marī caquetibujurije cūārē roro ī busupaetigūmi. ²Bairi tunu noa ūna paabojari majā Jesucristore catūgousarā ūnarē caquetiuparā cūgorā narē na baibotioeticōáto. Narēā bairo na cūā Jesucristo yarā na caāno jūgori roque netōjāñurō nϣcūbϣorique mena na na capaabojapee niña.

La verdadera riqueza

Timoteo, atie yu caquetibujurije nipetirijere na bueri, na mϣ quetibujūwa: ³Ni jīcāū ūcū ricaati quetibujuriquere caquetibujunucūū cū caāmata, o caroa cañurījē marī Quetiupau Jesucristo yaye quetire caboecu cū caāmata, cañuecū niñami. Tunu bairoa Jesucristo yaye macāājē caroaro marī caātiānipee quetibujurique macāājē cūārē caboecu cū caāmata, cañuecū niñami. ⁴Cū ūcū mϣnana cabaibotioure bairo caācū ñe ūnierē camasīēcū majū niñami. Cū ūcū pϣame Dios yaye quetire catūgomawijiau ānirī cabūgoro macāājē dope caātiāmanie busurique quetibujugari āmeo busurique netōganucūñami. Bairo na caīrījē jūgori camasā jīcāārā yua āmeo īñaugorique cutaje, āmeo īñaterique

cutaje, roro āmeo tutirique cutaje, āmeo yeri ñuetaje mena tuanucūñama ñubueri majā watoare. ⁵Catūgoñarīqūē mána wātī cū caroyeturicarā tūri cūārē torea bairo di rūmϣ ūno roro āmeo qūērīqūē petietinucūña. Caroa cariape macāājē quetire camasīēna tore bairo roro átiāninucūñama. Dios yaye macāājē queti mena wapatarique jetore camasīrā tore bairo roro átiāninucūñama.

⁶Bairopϣa, Dios yaye macāājē masīrīqūē cariapea mϣnecóopu marī cawapatapee majū niña. Tore bairo nocārō paio cūgogumi Dios cū cajorijere ni ūcū āme ati yepapū ācū mai cū cacūgorije ūnie mena cayeriñucōāninucūū. ⁷Bairi merē marī masīña: Ati yepapū marī cabuiari rūmϣrē ñe ūnie marī jeetaepϣ. Bairi tunu ati yepapure marī cariaweyori rūmϣ caāno cūārē ñe ūnie marī jeápérigarā. ⁸Ati yepapū āna marī caugapee, marī cajāñapee cūā ānipeticōā cabaiata, ¿dopēirā marī tūgoñarīqūē paibujiocuti? Tie marī cacūgorije mena merē causeanicōānīparā marī āniña. ⁹Aperā pϣame narē carusarijere cacūgopetirā nimirācūā, paio cacūgogari majā ānirī petoaca na cacūgorije mena tūgoña yapapujāñunucūñama. Bairo tūgoñamacārī yua, carorije átaje ati mϣnecóo macāājērē tāmϣonucūñama. Camasārē cateerije, na yasio joroque caátie macāājērē átinucūñama yua. Tie ūnie cañuetie cabuipacorije niña. ¹⁰Bairi camasā butioro dinerore na caugaripearije jūgori tocānacā wāme carorije macāājē átiānajērē tāmϣonucūñama. Jīcāārā Diore catūgousarā cūā dinerore ūgaripeamirā yua, Jesucristo mena tūgoñatutua jānacōāñupā. Bairo jānarī yua, na majūā roro popiye tāmϣonucūñama.

La buena lucha de la fe

¹¹ Mũ roque, Timoteo, Dios yau añirĩ nipetiri wãme cadinero ɣgaripeanucũrã na cabaiãanjẽ cutiere bairo baieticõãña. Atore bairo pũame añajẽcusa: Cariape átiãanjẽ jetore átiãña. Tunu Dios cũ caborore bairo mũ caátipee jetore átiãanjẽcusa. Jesucristo mena tũgoñatutuacõãña. Caroaro camasãrẽ na maiña. Roro popiye tãmɣomicũã, mũ paariquere jãnaeticõãña. Aperã camasã cũãrẽ di rũmũ ùno na baibotioeticõãña. ¹² Tutuaro ãmeo qũẽirẽ bairo mũ cũã mũ catuuarije mena tocãnacã rũmũã Jesucristo mena tũgoñatutuacõã ninucũña. Bairo cũ mena mũ catũgoñatutuajãnaeticõãta, cũ tũpũ mũ ãnicõã ninucũgũ. Bairi merẽ murẽ Dios yau mũ ãnio joroque ì, mũ beseyupì. Bairo mũ cũ cabesero bero yua, mũ pũame capããrã na caĩñajoropũ, “Cariapea Jesucristo mena yũ tũgoñatutua ninucũgũ,” mi quetibũjũwũ. ¹³ Marì Pacũ Dios nipetiro ati ɣmũrecóo macããjẽ cacatiãanjẽ cutiere to catiãnio joroque caãcũ niñami. Bairi cũ macũ Jesucristo cũã Poncio Pilatore, Dios yaye macããjẽrẽ cariapea cũ caquetibũjuricu niñami. Bairi cũ, Dios, Jesucristo mena cũ caĩñajoropũ atiere mũ yũ átirotiya: ¹⁴ Nipetirije Dios mũ cũ caátirotiricarorea bairo wasoaricaro mano caroaro átiãanjẽcusa. Bairo jĩcãrõ tũni mũ caápata, ñe ùnie jũgori noa ùna murẽ busũpaietigarãma. Tore bairo caroaro jeto mũ áticõã ninucũgũ marì Quetiupau Jesucristo nemo cũ catunuetarì rũmũpũ yua. ¹⁵ Dios pũame cũ cacõricã yutea caetaro, cũ macũ Jesucristore cũ jogũmi tunu ati yepapũre. Cã, jĩcãũã niñami Dios caũũũ, tore bairo caátimasì majũ.

Quetiuparã reyes* caãna Quetiupau Rey majũ niñami. Ati ɣmũrecóo macããna quetiuparã netõrõ Quetiupau caũũũ majũ niñami. ¹⁶ Cũ pũame yeri capetietiere caãnijũgoropũ cacũgojũgoricu jĩcãũã caãcũ niñami. Tunu bairoa nocãrõ majũ cũ caasiyabatorije noa ùna camasã na caetaetie mena caãcũ niñami. Ni jĩcãũ ùcũ camasocu cũrẽ qũĩñañaecũmi. ìCũrẽ nipetiro camasã cũ na ìroáto! ìCũ catutuãnie cũã to petieticõãto! Bairoa to baiáto.

¹⁷ Timoteo, ati ɣmũrecóo macããjẽrẽ pairo cacũgorãrẽ atore bairo na mi quetibũjũwã: “Aperã netõrõ caãnimajũrã jãã ãniña,” ì tũgoña botioeticõãña. Tunu bairoa ati ɣmũrecóo macããjẽ mũjãã cacũgorije jetore tũgoñarì tũgoña ɣseanieticõãña. Ati ɣmũrecóo macããjẽ mũjãã cacũgorije mena mũjãã netõmasiẽtigarã. Ati ɣmũrecóo macããjẽrẽ tũgoñaricãrõ ùnorẽã, Dios pũame roquere cũ tũgoñatutuaya mũjãã cũ canetõparore bairo ìrã yua. Cũ roque nocãrõ pairo nipetiro marìrẽ carũsarijere marì jomasiñami. Bairo cũ cajorije pũame cabugoroa cũ cajorije mee niña. Marì yaye caãnipee majũ nigaro. ¹⁸ Nipetiro caroa macããjẽ cũãrẽ na mũ átirotiwa. Capee apeye ùnierẽ cacũgori majã ãnirì capee wãme caroa macããjẽ átiãanjẽrẽ na átiãmarõ. Cotericarõ mano na cacũgorijere maiena, cabopacarãrẽ na batori na juátinemoáto. ¹⁹ Bairo na caápata, ɣmũrecóopũ nemojãñurõ caroa macããjẽ majũrẽ cũgogarãma. Tunu bairoa ati yepapũ ãna mai, caroaro cariape átiãnicõã ninucũgarãma.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, mũ roque caroaro tũgoñatutuuarique mena cariape,

Dios murē cū caátiroticūrīcārōrē
 bairo áticōã ninucũña. Aperã
 cabũgoro macããjē dope caátĩãmanie
 busuriquere quetibũjugari na caãmeo
 busuriquere netõnucũrījē ũnierē di
 rũmũ ũno tũgopeoeticõãña. Tie
 ũnie na cabusuriquere netõrījē puame,
 “Cariape marĩ camasĩpee niña,” na
 caĩbotiomiatacũãrē, cabũgoro macããjē

quetibũjuri que niña. ²¹Jicããrã tie ũnie
 quetibũjuri quere caquetibũjuncũrã
 puame tocãrõã tũgomawijari yua,
 Jesucristo mena cariape tũgoñatutua
 jãnacõãñama.

Marĩ Quetiupaũ caroa macããjērē
 mũjãã cū jonemoáto mũjãã nipetirore.
 Tocãrõã niña atie queti yũ
 cawoaturije.